

Postanowienie z dnia 20 maja 2004 r.

I PZ 6/04

Radca prawny będący przedstawicielem związku zawodowego może reprezentować pracownika w sprawie z zakresu prawa pracy i wnieść w jego imieniu kasację (art. 465 § 1 k.p.c.), jeżeli pracownik udzielił mu pełnomocnictwa procesowego.

Przewodniczący SSN Herbert Szurgacz, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Zbigniew Myszk.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 20 maja 2004 r. sprawy z powództwa Danuty W. przeciwko Zespołowi Szkół Techniczno - Usługowych w T.G. o wynagrodzenie za pracę, na skutek zażalenia powódki na postanowienie Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach z dnia 2 grudnia 2003 r. [...]

o d d a l i ł zażalenie.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy w Gliwicach-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 23 lipca 2003 r. [...] zmienił wyrok Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Tarnowskich Górach z 4 listopada 2002 r. [...], w ten sposób, że oddalił powództwo Danuty W. przeciwko Zespołowi Szkół Techniczno - Usługowych w T.G. o wynagrodzenie za pracę.

Kasację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł w imieniu powódki radca prawny Związku Nauczycielstwa Polskiego - Oddziału w B. i R., zaskarżając wyrok ten w całości. Do kasacji zostało dołączone pełnomocnictwo procesowe udzielone przez Związek Nauczycielstwa Polskiego Zarząd Oddziału w B. i R. radcy prawnemu tego Związku oraz pełnomocnictwo powódki dla Zarządu Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego w B. i R.

Postanowieniem z 2 grudnia 2003 r. Sąd Okręgowy odrzucił kasację powódki. Sąd wskazał, że kasacja sporządzona została przez radcę prawnego Czesława M. Do kasacji zostało dołączone pełnomocnictwo udzielone przez powódkę Zarządowi Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego w B. i R. do reprezentowania jej interesów w sprawie. Ponadto Związek Nauczycielstwa Polskiego Zarząd Oddziału B. i R. udzielił pełnomocnictwa procesowego radcy prawnemu Czesławowi M. do wniesienia kasacji od wyroku Sądu Okręgowego z 23 lipca 2003 r. na rzecz powódki.

Sąd wezwał radcę prawnego Czesława M. do uzupełnienia braków formalnych kasacji poprzez złożenie pełnomocnictwa udzielonego mu bezpośrednio przez powódkę. Żądane pełnomocnictwo nie zostało jednak przedłożone.

Sąd uznał, że w takiej sytuacji kasacja musiała ulec odrzuceniu. Zgodnie bowiem z art. 393² § 1 k.p.c. kasacja powinna być wniesiona przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. Przepis ten wprowadza tzw. przymus radcowsko-adwokacki. Zgodnie z art. 465 § 1 k.p.c., w sprawach z zakresu prawa pracy kasację może wnieść w imieniu pracownika jedynie adwokat, a także radca prawny związku zawodowego. Co to oznacza, wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 27 sierpnia 1996 r., I PKN 6/96 (OSNAPiUS 1996 nr 24, poz. 378). Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że aby dany radca prawny lub adwokat mógł reprezentować pracownika, powinien być upoważniony do działania w imieniu danego związku zawodowego na podstawie statutu lub odrębnego upoważnienia, a ponadto powinien posiadać pełnomocnictwo udzielone mu przez zainteresowanego pracownika (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 1966 r., II PR 230/66, OSNCP 1967 nr 3, poz. 56 z glosą T.Misiuk, Nowe Prawo 1968 nr 11, s. 1706, postanowienie Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 1997 r., II UKN 68/97, OSNAPiUS 1998 nr 2, poz. 68). W konsekwencji pełnomocnik związku zawodowego wnoszący kasację w imieniu powódki nie był prawidłowo w niniejszej sprawie umocowany, co skutkowało uznaniem, że kasacja została wniesiona przez osobę nieuprawnioną do dokonania czynności procesowej, i jej odrzuceniem na podstawie art. 393⁵ k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie pełnomocnik powódki radca prawny Czesław M. podniósł, że stanowisko Sądu w kwestii konieczności przedłożenia pełnomocnictwa powódki udzielonego wprost radcy prawnemu związku zawodowego nie ma uzasadnienia prawnego. Z mocy art. 465 § 1 k.p.c. pełnomocnikiem pracownika może być również przedstawiciel związku zawodowego. Działanie przedstawiciela związku zawodowego musi być niewątpliwie oparte o pełnomocnictwo udzielo-

ne przez właściwy organ organizacji związkowej. W ocenie skarżącego, wykładnia gramatyczna tego przepisu, tym bardziej że dotyczy on spraw ze stosunku pracy, jednoznacznie przemawia za tym, że takie pełnomocnictwo udzielone przez organizację związkową osobie, która jest radcą prawnym, upoważnia ją do wniesienia kasacji. Według skarżącego, każda inna wykładnia art. 465 § 1 k.p.c. pozostawałaby w rażącej sprzeczności z istotą i celem tego przepisu, a także z zasadami wykładni logicznej. W konsekwencji bowiem o „doborze” pełnomocnika decydowałaby zawsze strona postępowania, a nie organizacja związkowa, a taka teza wydaje się być sprzeczna z intencją ustawodawcy określoną w art. 465 § 1 k.p.c. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie. Problem możliwości wnoszenia kasacji w sprawach z zakresu prawa pracy przez radcę prawnego związku zawodowego był przedmiotem analizy Sądu Najwyższego w kilku wcześniejszych orzeczeniach.

Przed wszystkim należy się w tym zakresie odwołać do postanowienia z 27 sierpnia 1996 r., I PKN 6/96 (OSNAPiUS 1996 nr 24, poz. 378), na które powołał się także Sąd Okręgowy. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy stwierdził, że radca prawny może być pełnomocnikiem pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy, jeżeli działa jako przedstawiciel związku zawodowego (art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.), a jeżeli jest radcą prawnym związku zawodowego, to może w imieniu pracownika wnieść także kasację (art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c.). W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy podkreślił, że zgodnie z art. 393² § 1 k.p.c. kasacja powinna być wniesiona przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. Przepis ten dotyczy tzw. zdolności postulacyjnej jako cechy przysługującej stronie postępowania, rozumianej jako zdolność do samodzielnego działania w postępowaniu, tj. do podejmowania czynności procesowych bez potrzeby ustanowienia pełnomocnika. Wprowadza on tzw. przymus adwokacko-radcowski, co oznacza, że wniesienie kasacji osobiście przez stronę (niewymienioną w art. 393² § 2 k.p.c.) jest niedopuszczalne. To samo dotyczy także wniesienia kasacji przez pełnomocnika niebędącego adwokatem lub radcą prawnym uprawnionym do wniesienia kasacji w rozumieniu art. 393² § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy dokonał także analizy art. 465 § 1

k.p.c. i jego stosunku do ogólnych przepisów dotyczących udzielania pełnomocnictw. Stwierdził, że zgodnie z art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c., dotyczącym spraw z zakresu prawa pracy, a ściślej mówiąc, powództw pracownika w tych sprawach, kasację może wnieść jedynie adwokat, a także radca prawny związku zawodowego. Z dosłownego brzmienia tego przepisu wynika więc, *prima facie*, że w tych sprawach kasacji nie może wnieść skutecznie radca prawny niebędący radcą prawnym związku zawodowego. Gdyby uznać, że każdy radca prawny na podstawie art. 393² § 1 k.p.c. może wnieść kasację w imieniu osoby fizycznej, bez względu na rodzaj sprawy, to należałoby uznać - dość paradoksalnie - że przepis art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c. oznacza ograniczenie pracownika w możliwościach wniesienia kasacji. Byłoby to sprzeczne z funkcją przepisów regulujących postępowanie odrębne w sprawach z zakresu prawa pracy. W postępowaniu tym pracownik ma większe możliwości działania, a postępowanie jest bardziej odformalizowane w stosunku do postępowania zwykłego. Dlatego nie można poprzestać na prostej wykładni językowej przepisu art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c., zwłaszcza że w sposób wyraźny przepis ten nie jest normą samodzielną. Sąd Najwyższy podkreślił, że treść art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c. należy interpretować w powiązaniu ze zdaniem pierwszym art. 465 § 1 k.p.c., a także z przepisami art. 393² § 1 k.p.c. i 87 k.p.c. Z treści art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. wynika, że pełnomocnikiem pracownika może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym moco dawca jest lub był zatrudniony. W powiązaniu z art. 393² § 1 k.p.c. oznacza to, że kasacji w imieniu pracownika nie może wnieść adwokat czy radca prawny związku zawodowego niebędący pełnomocnikiem pracownika. Aby więc kasację w imieniu pracownika mógł wnieść radca prawny związku zawodowego, to w pierwszej kolejności musi on być ustanowiony pełnomocnikiem pracownika jako przedstawiciel związku zawodowego (art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.).

Przedstawione powyżej wywody należy w pełni podzielić i stwierdzić ich aktualność, pomimo zmiany treści art. 465 § 1 k.p.c. począwszy od 1 lipca 2000 r. w następstwie nowelizacji tego przepisu wynikającej z ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawy o komornikach sądowych i egzekucji (Dz.U. Nr 48, poz. 554). W wyniku tej nowelizacji usunięto z treści art. 465 § 1 k.p.c. zdanie drugie o treści: „Kasację może wnieść jedynie adwokat, a także radca prawny związku zawodowego lub organizacji zrze-

szającej emerytów lub rencistów.” Obecnie zdanie pierwsze tego przepisu ma treść: „Pełnomocnikiem pracownika lub ubezpieczonego może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony, a ubezpieczonego - także przedstawiciel organizacji zrzeszającej emerytów i rencistów.”

Jak należało odczytywać normę art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c. po zmianach Kodeksu postępowania cywilnego wprowadzonych od 1 lipca 1996 r. ustawą z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 43, poz. 189 ze zm.) oraz po zmianach ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. Nr 19, poz. 145 ze zm.), dokonanej ustawą z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 75, poz. 471), dotyczących reprezentowania strony będącej osobą fizyczną w procesie cywilnym przez radcę prawnego, przedstawił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 30 lipca 1998 r., I PZ 32/98 (OSNAPiUS 1999 nr 16, poz. 519), przyjmując, że kasację w imieniu pracownika w sprawie z zakresu prawa pracy może wnieść radca prawny będący jego pełnomocnikiem na zasadach ogólnych, a nadto radca prawny związku zawodowego (upoważniony do działania przez związek zawodowy), choćby nie spełniał warunków określonych w art. 4 i 8 ustawy o radcach prawnych; dotyczyć to może przykładowo radcy prawnego nieprowadzącego kancelarii lub pozostającego ze związkiem zawodowym w stosunku pracy. Zdaniem Sądu Najwyższego, błędna byłaby wykładnia art. 465 § 1 k.p.c., zgodnie z którą w sprawach z zakresu prawa pracy nie każdy radca prawny będący pełnomocnikiem pracownika może wnieść kasację, a tylko wtedy, gdy jest radcą prawnym związku zawodowego (organizacji zrzeszającej emerytów bądź rencistów). Wykładnia taka byłaby sprzeczna z funkcją tego przepisu, który należy odczytywać jako rozszerzający możliwości zastępowania pracowników w sprawach z zakresu prawa pracy, a nie odwrotnie. Kasację w imieniu pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy może wnieść zatem każdy radca prawny będący jego pełnomocnikiem na zasadach ogólnych, a nadto radca prawny związku zawodowego, choćby nie spełniał warunków określonych w art. 4 i 8 ustawy o radcach prawnych. Pełnomocnikiem pracownika może więc być przykładowo radca prawny związku zawodowego (upoważniony do działania przez ten związek), choćby nie

prowadził kancelarii radcy prawnego i pozostawał z tym związkiem zawodowym w stosunku pracy. Nie oznacza to jednak, że radca prawny jako przedstawiciel związku zawodowego nie powinien się legitymować pełnomocnictwem samego pracownika jako strony postępowania.

Argumentacja zawarta w uzasadnieniu powyższego postanowienia straciła aktualność w związku ze zmianą treści art. 465 § 1 k.p.c., jednakże zmiana normatywna nie powinna pozostawiać wątpliwości, że z ogólnych reguł wynika, iż radca prawny będący przedstawicielem związku zawodowego może reprezentować pracownika pod warunkiem udzielenia mu bezpośrednio przez samego pracownika pełnomocnictwa do występowania w jego imieniu. W postanowieniu tym Sąd Najwyższy nie zakwestionował wcześniejszych poglądów wyrażonych w orzecznictwie, zgodnie z którymi radca prawny występujący w sprawie jako przedstawiciel związku zawodowego lub organizacji zrzeszającej emerytów lub rencistów powinien być także umocowany przez samą stronę postępowania, w imieniu której wnoszona jest kasacja (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 1997 r., II UKN 68/97, OSNAPIUS 1998 nr 2, poz. 68), a ponadto pełnomocnikiem pracownika w sprawie z zakresu prawa pracy może być przedstawiciel związku zawodowego, jeżeli pracownik udzielił temu przedstawicielowi (a nie tylko związkowi zawodowemu) pełnomocnictwa - nie może bowiem pełnomocnictwo udzielone radcy prawnemu przez związek zawodowy zastąpić pełnomocnictwa udzielonego przez samego pracownika, gdyż przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie upoważniają do tego związku zawodowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 28 czerwca 1966 r., II PR 230/66, OSNCP 1967 nr 3, poz. 56).

Z powyższych rozważań wynika, że zawarte w zaskarżonym postanowieniu stanowisko Sądu Okręgowego w kwestii konieczności przedstawienia przez radcę prawnego będącego przedstawicielem związku zawodowego także pełnomocnictwa samego pracownika jest prawidłowe.

Argument skarżącego odwołujący się do „intencji ustawodawcy” jest zawodny, ponieważ wykładnia przepisów prawa opierająca się na hipotetycznym założeniu o zamiarze realizacji przez ustawodawcę określonego celu, musi ustąpić przed wykładnią językową i systemową. Jeśli natomiast chodzi o decydowanie o „doborze” osoby pełnomocnika, które - według argumentacji skarżącego - powinno być pozostawione związkowi zawodowemu, a nie samej stronie postępowania, to podkreślenia wymaga, że ze względu na szczególną więź łączącą mocodawcę z pełnomocni-

kiem (opierającą się na wzajemnym zaufaniu) wysoce pożądanym jest, aby o osobie pełnomocnika (jego „dobroze”) decydował bezpośrednio zainteresowany pracownik, w którego imieniu ma działać radca prawny jako przedstawiciel związku zawodowego.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że stanowisko Sądu Okręgowego w kwestii udzielenia pełnomocnictwa radcy prawnemu będącemu przedstawicielem związku zawodowego do reprezentowania pracownika w sprawie z zakresu prawa pracy - zgodne z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego - nie zawiera w sobie takich błędów, które uniemożliwiałyby jego zaakceptowanie.

W rozpoznawanej sprawie Zarząd Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego w B. i R. udzielił pełnomocnictwa do wniesienia kasacji na rzecz powódki radcy prawnemu Czesławowi M. W aktach sprawy nie było pełnomocnictwa udzielonego temu radcy prawnemu bezpośrednio przez powódkę, zaś po wezwaniu do przedłożenia takiego pełnomocnictwa pełnomocnik powódki nie wykonał tego zobowiązania. Zgodnie z przedstawionym powyżej wywodami, kasacja powinna być wniesiona przez radcę prawnego będącego pełnomocnikiem powódki, a nie przez radcę prawnego związku zawodowego. Niezależnie zatem od pełnomocnictwa udzielonego radcy prawnemu przez Zarząd Oddziału Związku Nauczycielstwa Polskiego radca prawny - jako przedstawiciel tej organizacji - powinien być także umocowany przez samą stronę.

Z wyżej wskazanych względów na podstawie art. 393¹⁸ § 2 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. w związku z art. 385 k.p.c. orzeczono jak w sentencji postanowienia.

=====